

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

УДК 37.091.113:005.963]:37.014
DOI: 10.37026/2520-6427-2023-113-1-9-17

Вадим ЛУНЯЧЕК,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-4412-7068
e-mail: vel2003@ukr.net

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Анотація. У статті висвітлено питання оцінювання результативності процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах диверсифікації відповідних освітніх послуг. На основі аналізу наукових джерел доведено, що означена тематика вітчизняними фахівцями недостатньо розроблена та потребує активізації наукових пошуків за цим напрямом. Зроблено спробу розробити й теоретично обґрунтувати інформаційну матрицю щодо провайдерів, які надають послуги з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також матрицю узгодження професійних компетентностей педагогічних працівників, які потребують удосконалення в процесі підвищення кваліфікації. Наведено приклад матриці оцінювання динаміки професійної компетентності педагогічного працівника за

результатами підвищення кваліфікації.

Представлене дослідження є логічним продовженням попередніх робіт автора щодо трансформації процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, насамперед увагу зацентовано на взаємозв'язку окреслених теоретичних положень із процедурами створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти, а також самооцінювання роботи закладу освіти та інституційного аудиту.

Ключові слова: диверсифікація освітніх послуг, заклад загальної середньої освіти, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, компетентнісний підхід, оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Vadym LUNIACHEK,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of Pedagogy,
Department of Foreign Philology and Translation,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4412-7068
e-mail: vel2003@ukr.net

EVALUATION OF THE RESULTS OF ADVANCED QUALIFICATIONS OF PEDAGOGICAL PRACTITIONERS IN THE MIND OF DIVERSIFICATION SERVICES

Abstract. The paper highlights the problems of evaluating the effectiveness of the process of advanced training of pedagogical staff in the context of the diversification of relevant educational services. After the analysis of scientific sources, it has been proven that the mentioned topic is

not sufficiently developed by domestic specialists and it requires the activation of scientific research in this direction.

As a result, an attempt was made to develop and theoretically substantiate an information matrix regarding providers that give services for advanced

training of pedagogical staff, a matrix of coordination of the professional competencies of the pedagogical worker, the competencies which need improvement in the process of advanced training and their evaluation. An example of a matrix for evaluating the dynamics of the professional competence of a pedagogical worker based on the results of advanced training is also given.

The presented paper is a logical continuation of the author's previous work on the transformations of the process of advanced training of teaching staff, which began after the Law of Ukraine «On Education» came into effect. The main focus is on the relations between the presented theoretical provisions and the procedures for creating an internal system for ensuring the quality of education in a general secondary education institution, procedures for self-evaluation of the work of an educational institution and institutional audit.

Particular attention is paid to the issue of compiling that part of the portfolios of pedagogical workers, which highlights their professional development in the process of lifelong learning. The paper emphasizes that the use of the theoretical provisions presented in it will form a systemic vision of the process of advanced training as a component of the socio-pedagogical system of the respective educational institution in the teaching staff and administration of general secondary education institutions. Considerable attention is paid to the selection and use of tools for evaluating the results of advanced training. The need to unify relevant procedures and their technology is emphasized.

Key words: diversification of educational services, institution of general secondary education, advanced training of teaching staff, competence approach, evaluation of the results of advanced training.

Постановка проблеми. Процеси диверсифікації освітніх послуг із підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних кадрів, що були унормовані в Законі України «Про освіту» (2017) та деталізовано у постановах Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2019) та «Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2019), а також у положеннях Концепції Нової української школи (2016) поставили на порядок денний низку питань, які пов'язані як із процедурними аспектами, так і з моніторингом якості результатів підвищення кваліфікації як одного із ключових важелів реформування освіти в Україні.

Однак варто зауважити, що окреслена нами проблематика у вітчизняній науковій літературі, на жаль, розроблена доволі обмежено, що й обумовило актуальність представленої роботи.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Загальні питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівників освіти ґрунтовно представлено як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі. Зокрема, до 2017 року слід виокремити дослідження Л. Задорожньої, І. Жерносека, С. Клепка, Н. Клокар, В. Олійника, В. Семиченко, Т. Сущенко та інших науковців. Більшість оприлюднених робіт передусім зорієнтовані на підвищення кваліфікації на базі інститутів

післядипломної педагогічної освіти (далі – ІППО). Ці питання ґрунтовно проаналізовані нами в роботах (Луначек, Рубан, Бровдій 2020; Луначек, Рубан, Фесенко, 2018).

Серед досліджень того часу питання диверсифікації послуг із підвищення кваліфікації педагогічних кадрів та оцінювання результативності цієї роботи ми знаходимо переважно в дослідженнях вітчизняних компаративістів А. Сбруєвої, Н. Муқан, Л. Пуховської та ін. Чимало вітчизняних науковців, серед яких О. Ануфрієва, Т. Борова, Л. Даниленко, Г. Дегтярьова, К. Крутій, С. Каплун, Л. Колесникова, Л. Набока, В. Пуцов та ін., розглядають змістовне наповнення процесу підвищення кваліфікації, висвітлюють дидактичні та андрагогічні аспекти процесу підвищення кваліфікації тощо.

Серед небагатьох робіт того періоду, в яких представлено саме результативність підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (з акцентом на працівників освіти, що є державними службовцями), необхідно виокремити дослідження Т. Лукіної та інших авторів, які вказують, що, на жаль, визначити рівень використання слухачами отриманих знань у своїй професійній діяльності залишається поки малоюмовірним. Вони наголошують, що, звичайно, визначення показників є неабияк важливим моментом, проте проблематичним залишається вибір методів вимірювання, оскільки опитування перед початком навчання, а також анкетування після його завершення дають лише часткове уявлення про якісні зміни у знаннях та вміннях фахівців (Лукіна, Чайка, 2010).

Щодо робіт, оприлюднених після 2017 року, що підготовлені на тлі нової ідеології підвищення кваліфікації в умовах диверсифікації відповідних освітніх послуг, то вони представлені новітніми дослідженнями Л. Варченко, Л. Карташової, М. Кириченка, А. Кочаряна, О. Кузнецової, О. Лапи, П. Лузана, Н. Морзе, І. Мосі, О. Родкевича, Н. Рубан, В. Сімонюк, Т. Сорочан, Т. Тоточенко, Л. Штефан та ін.

Так, О. Кузнецова, Л. Штефан, В. Сімонюк, розглядаючи проблему підвищення кваліфікації вчительських кадрів у зарубіжних країнах, акцентують увагу на визначенні актуальних чинників забезпечення ефективності підвищення кваліфікації педагогічних працівників на основі аналізу даних щодо низки дослідницьких проєктів, зокрема проведених у межах ЄС щодо забезпечення ефективного підвищення кваліфікації вчителів (Кузнецова, Штефан, Сімонюк, 2021).

Важливі питання антикризового менеджменту в процесі підвищення кваліфікації розглянуто Л. Карташовою, М. Кириченко, Т. Сорочан. Вони характеризують кризу як різку зміну стану речей, злам, загострення становища, критичне виявлення суперечностей у соціально-економічній системі або окремій організації, що загрожує її стійкості в довкіллі й унеможливує виконання функцій у звичайному режимі. У роботі узагальнені особливості функціонування системи підвищення кваліфікації в умовах кризи. Подано визначення антикризового менеджменту як управління відповідною системою у стані дисбалансу. Висвітлено практичний досвід діяльності з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних

кадрів освіти в період карантину (Карташова, Кириченко, Сорочан, 2020). Положення представленої роботи є неабияк нагальними нині, в період воєнного стану в Україні.

Надзвичайно актуальною, з нашої точки зору, є робота Т. Тоточенко щодо перспектив запровадження диверсифікованої системи фінансування підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах реформування освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа», передусім щодо залучення субвенцій із державного бюджету, коштів місцевих бюджетів, фізичних та юридичних осіб, власних надходжень закладів освіти. Автор робить акцент не лише на підвищенні ефективності використання коштів, зважаючи на принцип «гроші ходять за вчителем», а й на проблемах поліпшення результатів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів завдяки можливості вільного вибору місця, видів та суб'єктів підвищення кваліфікації за результатами конкурсного відбору (Тоточенко, 2022).

Робота Н. Морзе та ін. присвячена поліпшенню якості підвищення кваліфікації шляхом використання вебінар орієнтованих платформ. Важливим здобутком розвідки є дослідження педагогічної складової вебінарів, передусім методику забезпечення їхньої інтерактивності (Морзе, Кочарян, Варченко-Троценко, 2014).

Окремо варто виокремити дослідження О. Радкевича щодо електронного оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. Зокрема автор наголошує, що пандемія та військові дії змусили заклади освіти перевести навчальний процес у дистанційний режим, що вимагає нових підходів до тестування та оцінювання результатів навчання із застосуванням електронних технологій, що широко використовуються в дистанційній та змішаній формах навчання. Цілком зрозуміло, що відповідну компетентність учителя необхідно формувати у процесі підвищення кваліфікації. Автор вказує, що у ході електронного навчання характерним є безперервний процес оцінювання його результатів, в якому інформаційно-комунікаційні технології використовуються для швидкої передачі відповідей респондентів. Завдяки цьому реалізується діагностична, формувальна та підсумкова функції (Радкевич, 2022).

Також варто звернути увагу на роботу І. Мосі, О. Лапи, П. Лузан щодо якості професійної підготовки фахівців як предмета педагогічного оцінювання. Означене дослідження безпосередньо не стосується процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, однак у ньому висвітлено важливі питання, як-от що таке якісна професійна підготовка фахівців, як і яким чином її забезпечити, як виміряти та оцінити рівень її якості тощо. Крім того, автори пропонують методику проєктування різнорівневих завдань з метою оцінювання когнітивних рівнів навчальних досягнень здобувачів освіти, яку можна застосувати й для оцінювання певних аспектів результативності процесу підвищення кваліфікації (Мосі, Лапа, Лузан, 2022).

Крім того, зауважимо, що нами проведено ретельний аналіз робіт з окресленої тематики, представлених у науковій мережі Research Gate, який свідчить, що на тлі наявності чималої низки робіт щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які там представлені, ми практично не знаходимо наукових праць

вітчизняних авторів, що стосуються саме питання оцінювання результатів підвищення кваліфікації (Відкрийте для себе наукові знання, 2022).

Отже, можна стверджувати, що у всіх представлених вище роботах зроблено спроби фрагментарно розв'язати нагальне питання створення теоретико-методологічних засад оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах диверсифікації відповідних освітніх послуг.

Процесам модернізації системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів в системі освіти України ми також приділили значну увагу у наших попередніх дослідженнях. Зокрема, це роботи, в яких окреслено вплив глобалізації на означені процедури, проаналізовано методологічне підґрунтя підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також запропоновано певні моделі й алгоритми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах диверсифікації відповідних освітніх послуг; розглянуто процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі закладів загальної середньої освіти за 30-годинними модулями тощо. Цій тематиці частково присвячено і наші монографічні дослідження останнього часу (Лунячек, 2020; Лунячек, 2017а; Лунячек, Рубан, Фесенко, 2018; Лунячек, Рубан, 2021; Лунячек, 2018; Лунячек, 2017б). Відображені в цих роботах підходи реалізуються в межах започаткованого у 2021 році групою креативних педагогічних і науково-педагогічних працівників проєкту «Professional Development» (Професійний розвиток працівників освіти та інших професійних спільнот, 2022).

Проведений вище аналіз наукових джерел та позиції, відображені у наших попередніх роботах, свідчать, що проблематика оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних працівників за п'ять років після вступу в дію останньої редакції Закону України «Про освіту» (2017) досліджена недостатньо. Частково причиною цього є виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 та введенням в Україні воєнного стану, що суттєво вплинуло як на умови роботи закладів освіти, так і на українських педагогів та науковців, особливо у прифронтових областях.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування процедури оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів системи освіти в Україні як умови надання якісних освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Вимоги до професійної компетентності педагогічних і керівних кадрів освіти відображені сьогодні в низці нормативних документів, серед яких – Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020); Професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти (2021). Разом із тим, низка прямих і непрямих вимог присутні і в інших нормативних документах, як-от Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти (2019), Положення про сертифікацію педагогічних працівників (2018) та ін. Цілком виправданим є те, що представлені вище

документи базуються на положеннях Закону України «Про освіту» (2017). Теоретично всі вони повинні бути узгоджені та корелюватися один з одним, хоча іноді ця процедура потребує більш ретельного підходу. Ще одним аспектом, що стосується порушеної проблематики, є теза із Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, де наголошується, що «означена категорія працівників самостійно обирає конкретні форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації» (Постанова Кабміну України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», 2019). Важливим аспектом за цих умов є самооцінювання ними власної професійної компетентності.

Сьогодні очевидним є той факт, що ситуація принципово змінилася у зв'язку зі збільшенням кількості провайдерів, які надають послуги з підвищення кваліфікації. Загалом – це результат диверсифікації освітніх послуг у цій царині. Якщо, з одного боку, ця ситуація, однозначно, є позитивним кроком, то з іншого вона технологічно ускладнює оцінювання результатів підвищення кваліфікації, тобто якості отриманої освітньої послуги. Зважаючи на це, адміністрація закладу загальної середньої освіти (*далі – ЗСО*) потребує для використання на практиці досить чітких алгоритмів діяльності, що уніфікують процес оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Частково означені питання нами вже розглядалися в роботі (Луначек, 2020).

Відповідно до викладеного вище нами було зроблено декілька матриць оцінювання, які представлено нами у *таблицях 1–3*. Так, у *таблиці 1* ми пропонуємо орієнтовну матрицю оцінювання провайдерів освітніх послуг із підвищення кваліфікації. Її використання дозволить адміністрації закладу ЗСО та безпосередньо педагогічному працівникові зрозуміти основні показники, що характеризують діяльність провайдера, зокрема й ті, що є нормативно обумовленими. Тривале використання запропонованої матриці надаватиме пролонговану інформацію щодо вподобань членів педагогічного колективу, тобто, фактично, допоможе виступати елементом моніторингового дослідження в цій царині. Означена інформація сприятиме поліпшенню внутрішньої системи забезпечення якості освіти у відповідному закладі ЗСО та надаватиме інформацію як для самооцінювання роботи закладу, так і для підготовки до проведення інституційного аудиту. Окремі складники матриці можуть розглядатися як критерії та показники у ході створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти (ВЗЗЯО). Крім того, заповнення запропонованої матриці педагогічними працівниками разом із профільним адміністратором закладу ЗСО дозволить ґрунтовно підійти до вибору провайдера освітніх послуг, а з часом спростити затвердження результатів підвищення кваліфікації на засіданні педагогічної ради закладу освіти. Відповідну інформацію бажано вносити до спеціально створеної електронної бази даних.

Таблиця 1

Інформаційна матриця щодо провайдерів, які надають послуги з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів

Орієнтовний перелік запитань, які потрібно з'ясувати адміністрації закладу ЗСО	Результат
Хто є провайдером освітніх послуг із підвищення кваліфікації?	– заклад вищої освіти (ЗВО); – інститут післядипломної педагогічної освіти (ІППО); – громадська організація (ГО); – фізична особа-підприємець (ФОП) тощо
Чи потребують затвердження результати підвищення кваліфікації педагогічною радою закладу освіти?	так / ні
Чи має місце характеристика кадрового потенціалу провайдера освітніх послуг за обраним напрямом підвищення кваліфікації?	– наявність профільної кафедри чи окремих фахівців за напрямом підвищення кваліфікації (<i>див. табл. 2</i>); – наявність у них наукових ступенів та вчених звань, досвіду практичної роботи тощо
Які форми підвищення кваліфікації пропонуються провайдером?	– очна; – очно-дистанційна; – дистанційна (синхронна чи асинхронна) тощо
Чи наявний спеціалізований сайт з підвищення кваліфікації?	– доменне ім'я сайту
Чи відображаються на сайті документи щодо підвищення кваліфікації?	так / ні
Чи має місце система дистанційного навчання?	– назва системи дистанційного навчання
Чи наявний спеціалізований дистанційний курс за напрямом підвищення кваліфікації?	– покликання на відповідний курс та його назва
Які форми проведення навчальних занять наявні?	– перелік форм; – уточнення, з якою метою вони використовуються в конкретному курсі

Продовження таблиці 1

Чи пропонуються провайдером компетентнісні задачі, завдання, які мають креативний характер тощо (навести приклади)?	так / ні (якщо так, то навести приклади)
Яка форма проведення підсумкового контролю за результатами підвищення кваліфікації є в наявності?	– підсумковий тест; – авторська розробка; – публікація у науковому / методичному виданні тощо
Чи застосовуються провайдером освітніх послуг із підвищення кваліфікації процедури рефлексії за результатами навчання?	так / ні (якщо так, то зазначити, в якій формі та де можна ознайомитися з результатами)
Як відображено участь здобувача послуги у комунікативних заходах за результатами підвищення кваліфікації?	– назва наукової конференції, вебінару, семінару, іншого заходу
Інше	інформація, що відображає діяльність провайдера послуг із підвищення кваліфікації, наприклад відображення певної специфіки за запитом замовника освітньої послуги

Надання якісних освітніх послуг із підвищення кваліфікації в сучасних умовах є складним багатоелементним процесом, що будується з урахуванням системного, компетентнісного, аксіологічного, андрагогічного та інших методологічних підходів. Ми виходимо з того, що процедура підготовки до підвищення кваліфікації повинна бути певним чином уніфікована та передбачає співпрацю педагогічного працівника й адміністрації закладу освіти. Передусім варто з'ясувати перелік компетентностей, що потребують удосконалення з метою покращення роботи конкретного педагогічного працівника. Як ми вже наголошували вище, а також зважаючи на положення численних нормативних документів і методичних джерел, в основу цього процесу покладено процедуру самооцінювання компетентності безпосередньо педагогічним працівником. Водночас, не кожен із педпрацівників може зробити це достатньо кваліфіковано, адже це залежить від багатьох факторів: педагогічного стажу, тривалості роботи в конкретному закладі освіти,

базової науково-теоретичної підготовки, попереднього життєвого і професійного досвіду, особистої мотивації щодо подальшого професійного зростання, мотивації з боку закладу освіти тощо.

Саме тому ми вважаємо, що після самооцінювання власної професійної компетентності педагогічним працівником його позиція має бути узгоджена з висновками, зробленими адміністрацією закладу в процесі вивчення його роботи. Можливим є й залучення зовнішніх експертів (за згодою). В ідеалі ці позиції можуть співпасти, однак ситуація може скластися й так, що на порядок денний постане питання щодо прийняття компромісного рішення. Обидві сторони повинні розуміти, що недосягнення компромісу може спричинити певні проблеми у ході затвердження результатів підвищення кваліфікації на засіданні педагогічної ради. Саме тому в таблиці 2 ми пропонуємо орієнтовну матрицю узгодження професійних компетентностей, що потребують покращення в процесі підвищення кваліфікації, та їхні оцінки.

Таблиця 2

Матриця узгодження професійних компетентностей педагогічного працівника, що потребують поліпшення у процесі підвищення кваліфікації, та їхня оцінка

Перелік компетентностей	Педагогічний працівник (на основі самооцінювання)	Адміністрація закладу ЗСО (на основі спеціально підібраних методик оцінювання)
Перелік компетентностей, що потребують удосконалення	Компетентність 1 Компетентність 2 Компетентність N:	Компетентність 1 Компетентність 2 Компетентність N:
Перелік компетентностей, що покращилися у процесі підвищення кваліфікації	Компетентність 1 Компетентність 2 Компетентність N: 1–10	Компетентність 1 Компетентність 2 Компетентність N: 1–10
Оцінювання окремих компетентностей, що покращилися у процесі підвищення кваліфікації		
Компетентність 1	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Компетентність 2	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Компетентність N	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Висновок щодо напрямів подальшого підвищення кваліфікації		
Чи рекомендовано використовувати провайдера освітніх послуг у майбутньому	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Звертаємо увагу, що оцінювання окремих компетентностей, які відображені нами у таблиці 2, потребує застосування певних уніфікованих технологій або методик, що додатково підкреслює необхідність відповідної підготовки як з боку адміністрації закладу ЗСО, так і педагогічного працівника. Для здійснення цього сьогодні ми маємо у своєму розпорядженні достатній банк даних інструментів, розроблених як вітчизняними, так і закордонними науковцями.

У таблиці 3 ми пропонуємо приклад матриці

оцінювання динаміки професійної компетентності за результатами підвищення кваліфікації. Наголосимо, що перший стовпчик таблиці 3 бажано заповнювати напередодні курсів підвищення кваліфікації за певною програмою (з урахуванням узгоджень, відображених у таблиці 2). Щодо підбору оцінювальних процедур, то вони можуть бути узгоджені з процедурами, що застосовуються у процесі створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Таблиця 3

Приклад матриці оцінювання динаміки професійної компетентності педагогічного працівника за результатами підвищення кваліфікації

Назва компетентності	Педагогічний працівник	Адміністрація закладу ЗСО (на основі спеціально підібраних методик оцінювання)
Знання. Обізнаність щодо науково-теоретичного підґрунтя відповідної компетентності	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Уміння. Здатність виконувати певні дії в відповідної компетентності	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Навички. Дії доведені до автоматизму		
Інші професійно важливі якості		
Відповідальність. Спроможність визначити наслідки певних дій у процесі формування компетентності	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Комунікація. Здатність до ефективного обміну інформацією в процесі формування компетентності	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Інші професійно важливі якості (N) (визначаються, зважаючи на відповідне науково-теоретичне підґрунтя й практичну зорієнтованість)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Оцінювання пропонується проводити за 10-бальною шкалою, що є оптимальним для математичної обробки отриманих результатів. Варто також зауважити, що наведені вище матриці оцінювання бажано зробити складником портфоліо педагогічного працівника, адже воно у ході не лише проведення самооцінювання роботи закладу освіти, а й інституційного аудиту демонструє системність роботи як окремих педагогічних працівників, так і всього закладу освіти в царині підвищення кваліфікації. Системна робота педагогічних працівників у цьому напрямі фактично висвітлює ступінь опанування ними методологією самоосвіти. Також із наведених вище таблиць прослідковується ступінь активності педагогічного працівника у питанні вдосконалення власної педагогічної компетентності. Системний, пролонгований у часі аналіз наведеної в них інформації свідчить або про наявність активних пошуків нових провайдерів, форм і методів підвищення кваліфікації, або ж про прив'язку до стереотипів, що існують, та формальне відношення до підвищення

кваліфікації. Фактично детальний аналіз відповідної інформації є непрямим показником того, що вказує, чи відбулися певні зміни в ментальності педагогічного працівника.

Висновки. Зважаючи на викладене в дослідженні, можемо зробити такі висновки:

1. Проведений аналіз наукових робіт щодо підходів до оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів свідчить про недостатню розробленість означеного питання у цих дослідженнях, а це відповідно потребує активізації науково-дослідної роботи в цьому напрямі, зокрема й за кошти державного бюджету України, адже означена тематика суттєво впливає на процес реформування вітчизняної освіти.

2. У дослідженні розроблено й теоретично обґрунтовано інформаційну матрицю щодо провайдерів, які надають послуги з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; матрицю узгодження професійних компетентностей педагогічного працівника, що потребує поліпшення в процесі підвищення кваліфікації та

їхньої оцінки. Наведено приклад матриці оцінювання динаміки професійної компетентності педагогічного працівника за результатами підвищення кваліфікації. Усе окреслене вище сприяє уніфікації оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічними працівниками та технологізації цієї процедури. Зокрема, використання наведених у роботі матриць оцінювання дозволить реально оцінити якість роботи традиційних і альтернативних провайдерів надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

3. Упровадження запропонованих у розвідці матриць дозволить покращити складову внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу ЗСО, що стосується підвищення кваліфікації педагогічних працівників та інших питань їхнього професійного розвитку.

4. Важливим аспектом проблеми, що розглядається, є зміна поглядів педагогічних працівників, ментальність яких поступово змінюється: вони починають відчувати себе суб'єктами процесу підвищення кваліфікації в умовах диверсифікації зазначених освітніх послуг, що, зрештою, позитивно впливає на результати їхньої професійної діяльності.

5. Нагальною потребою часу є проведення комунікативних заходів у межах заявленої проблематики з метою ґрунтовного обговорення подальшої модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні, передусім в умовах численних викликів та воєнного стану.

Перспективи подальших досліджень у контексті представленої роботи передбачають розроблення уніфікованої технології моніторингу якості надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації в умовах їхньої диверсифікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 25.12.2022).

Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова КМ України від 21.08.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2022).

Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова КМ України від 27.12.2019 № 1133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF> (дата звернення: 25.12.2022).

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

Лунячек, В. Е., Рубан, Н. П., Бровдій, А. М. та ін. (2020). Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти у сфері інтелектуальної власності: монографія / за заг. ред. В. Е. Лунячека. Харків: Оберіг. 368 с.

Лунячек, В. Е., Рубан, Н. П., Фесенко, Н. С. (2018). Професійний розвиток працівників системи загальної середньої освіти у сфері інтелектуальної власності:

монографія. Харків: ФОП Панов. 224 с.

Лукіна, Т. О., Чайка, Л. В. (2010). Оцінювання ефективності професійного навчання. *Науковий вісник Академії муніципального управління*: зб. наук. праць. Серія «Управління». Київ. Вип. 1. С. 21–28. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/32304919.pdf> (дата звернення: 10.01.2023).

Кузнецова, О. Ю., Штефан, Л. А., Сімонюк, В. П. (2021). Підвищення кваліфікації вчителів: зарубіжний вимір. *Теорія та методика навчання та виховання*. № 50. С. 98–113. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3507> (дата звернення: 10.01.2023).

Картасова, Л. А., Кириченко, М. О., Сорочан, Т. М. (2020). Антикризовий менеджмент підвищення кваліфікації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. Т. 2. № 1. С. 1–10. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/64> (дата звернення: 10.01.2023).

Тоточенко, Т. В. (2022). Диверсифікація джерел фінансування підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. *Таврійський науковий вісник*. № 2. С. 90–97. URL: <http://journals.ksauniv.ks.ua/index.php/public/article/view/208> (дата звернення: 10.01.2023).

Морзе, Н. В., Кочарян, А. В., Варченко-Троценко, Л. О. (2014). Вебінари як засіб підвищення кваліфікації викладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 42 № 4. С. 18–130. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1107> (дата звернення: 10.01.2023).

Радкевич, О. (2022). Електронне оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. *Професійна педагогіка*. Т. 1. № 24. С. 323–334. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/800> (дата звернення: 10.01.2023).

Мося, І., Лапа, О., Лузан, П. (2022). Якість професійної підготовки фахівців як предмет педагогічного оцінювання. *Професійна педагогіка*. Т. 1. № 24. С. 259–276. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/776> (дата звернення: 10.01.2023).

Відкрийте для себе наукові знання та залишайтеся на зв'язку зі світом науки. (2022). ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net/> (дата звернення: 10.01.2023).

Лунячек, В. Е. (2020). Моделі та алгоритми підвищення кваліфікації працівників освіти в умовах диверсифікації освітніх послуг. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. пр. Вип. 66. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія. С. 5–20.

Лунячек, В. Е. (2017а). Підвищення кваліфікації педагогічних працівників: тенденції в умовах глобалізації. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*: зб. наук. праць. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Вип. 48. С. 5–24.

Лунячек, В. Е., Рубан Н. П. (2021). Підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі ЗЗСО за 30-годинними модулями як один із результатів диверсифікації освітніх послуг. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. пр., Вип. 72. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія. С. 48–60. URL:

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-72-48-59> (дата звернення: 10.01.2023).

Лунячек, В. Е. (2018). Професійний розвиток керівників освіти в Україні: методологічна складова. *Нова педагогічна думка*. № 2 (94). С. 14–22.

Лунячек, В. Е. (2017b). Реалізація положень Закону України «Про освіту» в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників: моделі і організаційні механізми. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. пр. Вип. 56–57. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія. С. 58–67.

Professional Development (Професійний розвиток працівників освіти та інших професійних спільнот). (2022). URL: <https://www.profdevelopment.com.ua/> (дата звернення: 25.12.2022).

Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 25.12.2022).

Професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти. (2021). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profesijnij-standart-kerivnika-direktora-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 25.12.2022).

Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти: наказ МОН України від 09.01.2019 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text> (дата звернення: 25.12.2022).

Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників: постанова КМ України від 27.12.2018 № 1190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.12.2022).

REFERENCES

Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Deiaki pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovopedahohichnykh pratsivnykiv [Some issues of improving the qualifications of teaching and scientific-pedagogical workers: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 21.08.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do Poriadku pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovopedahohichnykh pratsivnykiv [On making changes to the Procedure for improving the qualifications of pedagogical and scientific-pedagogical workers: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 27.12.2019 № 1133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. (2016) / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/>

nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (data zvernennia: 25.12.2022).

Luniachek, V. E., Ruban, N. P., Brovdii A. M. ta in. (2020). Kompetentnisnyi vymir profesiinoho rozvytku pratsivnykiv osvity v sferi intelektualnoi vlasnosti [Competency dimension of the professional development of education workers in the field of intellectual property]: monohrafiia / za zah. red. V. E. Luniacheka. Kharkiv: Oberih. 368 s. [in Ukrainian].

Luniachek, V. E., Ruban, N. P., Fesenko, N. S. (2018). Profesiinyi rozvytok pratsivnykiv systemy zahalnoi serednoi osvity v sferi intelektualnoi vlasnosti [Professional development of employees of the general secondary education system in the field of intellectual property]: monohrafiia. Kharkiv: FOP Panov. 224 s. [in Ukrainian].

Lukina, T. O., Chaika, L. V. (2010). Otsiniuvannia efektyvnosti profesiinoho navchannia [Evaluation of the effectiveness of professional training]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia*: zb. nauk. pr.: Seriiia «Upravlinnia». Kyiv. Vyp. 1. S. 21–28. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/32304919.pdf> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Kuznetsova, O. Iu., Shtefan, L. A., Simoniuk, V. P. (2021). Pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv: zarubizhnyi vymir [Improving the qualifications of teachers: the foreign dimension]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. № 50. С. 98–113. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3507> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Kartashova, L. A., Kyrychenko, M. O., Sorochan, T. M. (2020). Antykryzovyi menedzhment pidvyshchennia kvalifikatsii [Anti-crisis management of professional development]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. T. 2. № 1. S. 1–10. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/64> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Totochenko, T. V. (2022). Dyversyfikatsiia dzherel finansuvannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Diversification of funding sources for professional development of teaching staff of general secondary education institutions]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*. № 2. S. 90–97. URL: <http://journals.ksauniv.ks.ua/index.php/public/article/view/208> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Morze, N. V., Kocharian, A. V., Varchenko-Trotsenko, L. O. (2014). Vebinary yak zasib pidvyshchennia kvalifikatsii vykladachiv [Webinars as a means of improving the qualifications of teachers]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. T. 42 № 4. S. 18–130. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1107> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Radkevych, O. (2022). Elektronne otsiniuvannia rezultativ navchannia zdobuvachiv osvity [Electronic assessment of learning outcomes of education seekers]. *Profesiina pedahohika*. T. 1. № 24. S. 323–334. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/800> (data zvernennia: 10.01.2022). [in Ukrainian].

Mosia, I., Lapa, O., Luzan, P. (2022). Yakistprofesiinoididgotovky fakhivtsiv yak predmet pedahohichnoho

otsiniuvannia [The quality of professional training of specialists as a subject of pedagogical assessment]. *Profesiina pedahohika*. T. 1. № 24. S. 259–276. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/776> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Vidkrujte dlya sebe naykovi znannya ta zalushajtesya na zv'yazky zi svitom nayku [Discover scientific knowledge and stay connected to the world of science]. ResearchGate. (2022). URL: <https://www.researchgate.net/> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Luniachek, V. E. (2020). Modeli ta alhorytmy pidvyshchennia kvalifikatsii pratsivnykiv osvity v umovakh dyversyfikatsii osvity [Models and algorithms for improving the qualifications of education workers in the context of diversification of educational services]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*: zb. nauk. pr. Vyp. 66. Kharkiv: Ukrainka inzhenerno-pedahohichna akademiia. S. 5–20. [in Ukrainian].

Luniachek, V. E. (2017). Pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv: tendentsii v umovakh hlobalizatsii [Upgrading of qualifications of pedahohical workers]. *Zasoby navchalnoi ta naukovy-doslidnoi roboty*: zb. nauk. prats. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody. Vyp. 48. S. 5–24. [in Ukrainian].

Luniachek, V. E., Ruban, N. P. (2021). Pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv na bazi ZZSO za 30-hodynnykh moduliamy yak odyin iz rezultativ dyversyfikatsii osvity [Improving the qualifications of teaching staff on the basis of 30-hour modules as one of the results of the diversification of educational services]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*: zb. nauk. pr. Vyp. 72. Kharkiv: Ukrainka inzhenerno-pedahohichna akademiia. S. 48–60. URL: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2021-72-48-59> (data zvernennia: 10.01.2023). [in Ukrainian].

Luniachek, V. E. (2018). Profesiinyi rozvytok kerivnykiv osvity v Ukraini: metodolohichna skladova [Professional development of education leaders in Ukraine: methodological component]. *Nova pedahohichna dumka*. № 2 (94). S. 14–22. [in Ukrainian].

Luniachek, V. E. (2017). Realizatsiia polozhen Zakonu Ukrainy «Pro osvitu» v protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv: modeli i orhanizatsiini mekhanizmy [Implementation of the provisions of the Law of Ukraine «On Education» in the

process of improving the qualifications of pedagogical workers: models and organizational mechanisms]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*: zb. nauk. pr. Vyp. 56–57. Kharkiv: Ukrainka inzhenerno-pedahohichna akademiia. S. 58–67. [in Ukrainian].

Professional Development (Profesiinyi rozvytok pratsivnykiv osvity ta inshykh profesiinykh spilnot) [Professional Development (Professional development of education workers and other professional communities)]. (2022). URL: <https://www.profdevelopment.com.ua/> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Profesiinyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoio osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)» [Professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with junior specialist diploma)»]. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Profesiinyi standart kerivnyka (dyrektora) zakladu zahalnoi serednoi osvity [Professional standard of the head (director) of the institution of general secondary education]. (2021). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profesijnij-standart-kerivnika-direktora-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osvity> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia instytutsiinoho audytu zakladiv zahalnoi serednoi osvity: nakaz MON Ukrainy [On the approval of the Procedure for conducting an institutional audit of institutions of general secondary education: order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine] vid 09.01.2019 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro sertyfikatsiiu pedahohichnykh pratsivnykiv: postanova KM Ukrainy [On the approval of the Regulation on the certification of teaching staff: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 27.12.2018 № 1190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 25.12.2022). [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 24.01.2023